

ВЛИСЕЙ ҚАРПЕНКО

ЕДЕЛЬВАЙС

Є Л И С Е Й К А Р П Е Н К О

Е Д Е Л Ь В А Й С

ВІДЕНЬ — 1921 — КИЇВ.

В И Д А В Н И Ц Т В О Т Е А Т Р
ДРУКАРНЯ „АДРІА“ ВІДЕНЬ ІІ, TAVORSTRASSE 52 В.

АЛЬПІЙСЬКИМ, ОД ЛЮДСЬКОЇ
РУКИ ВИМІРАЮЧИМ ЕДЕЛЬ-
ВАЙСАМ — ПРИСВЯЧУЮ

SWISLOWSKY
ANDREW

МАРІЯ

РОМАН

КЛАРА

МАРТА

I

Марія. Гало! (Мовчить. Дожидає. Рушила йти. Обпирається на ціпок. Вийшла. Тиша. Розвидняється. Хвилина).

Марта і Марія — (появляються з двох протилежних боків).

Марта. Ви?...

Марія. Ідуть... (Прислухається).

Марта. Нема їх. Ляжте йдіть. Бо де ж то так можна?

Марія. Я сьогодні не хвора. З ними, що тільки трапилось? Обіцяли рівно о півночі повернутись... А де ви були всеньку ніч?

Марта. Одведу давайте я вас...

Марія. Не хвора я. Тут хочу бути... Гори засміються з ним разом од радості, коли він убачить, що я не в ліжку... (Іде до вікна. Слухає. Мовчанка). Кілька разів до вашого ліжка я підходила...

Марта. В мене цієї ночі... Між гори хочеться мені зараз побігти і розсунути їх. Обніму я вас, поцілую... (Обнялися).

Марія. Марто?...

Марта. Ясно, як у найясніший день весни було мені цієї ночі. На волосинку не змикала я ще своїх очей. Дорога моя! — сказати раніш вам про своє щастя я боялась, бо вірити не хотілось у нього. А зараз... Ніхто нікого в світі ще так не кохав, як кохав він мене.

Марія. Хто?

Марта. Світлий мій! Радість моя!

Марія. (Цілує Марту). До віку нехай у вас так буде, як було вам цієї ночі.

Марта. Так буде! Ми гори з ним удужаєм розсупути ... Як от тільки?... (Бере Марію за руку).

Марія. Що?

Марта. Він один з тих, що шукали вугілля в горах, шахтарь. До вугілля вони вже докопались і їдуть тепер десь на інші розвідки, за море.

Марія. І коханий ваш?

Марта. І коханий мій.

Марія. А ви?

Марта. І я.

Марія. Поїдете?

Марта. Поїду.

Марія. Од мене?

Марта. Цілі ж роки я його дожидала. (Мовчанка).

Марія. (Ходить). Ви не поїдете. Роботи в нас з вами... Не їде нехай і він, до нас нехай переходить.

Марта. Чого?

Марія. Переписуватиме мені мої твори.

Марта. Не знаю я. Свою роботу він так любить. „Отак ми, каже, докопаємось і до своєї робітничої долі, як докопуємось оце до захованих у землі природою її кладів. Заклад нашого соціального визволення, у нашій, каже, праці, у свідомості того — що вона наша“...

Марія. Марто... З чорної журби хвилини тепер у вас не буде. Радітимете все ви тепер тільки. А з вами б і я... дивилась би на вас щасливих і мені... брала б я од вас ті житьові цілющі краплі, яких я зараз так потребую. Муж у мене не хворий... і так багато, як він мені дав радості життя — мушу й я йому давати. А де мені хворій узяти? Не їдьте... (Кашляє). Не пущу. Отак вчепилюся за вас щасливих...

Марта. Дорога моя! (Підводить її до крісла). Не можна вам так...

Марія. (Сіла в крісло). Не їдьте...

Марта. Коли ж ми з моїм коханим уже на возі. А потім... Не знесу я того, що тут починається. (Марія дивиться на неї). Од вашого мужа, зза його вільних поглядів на життя і не визнання лапцюгів церковного шлю-

бу — мама ваша під три замки замикала колись вас, ладаном одкурювалася од нього...

Марія. Не треба сьогодні...

Марта. Ні, ні, підбита горличко моя, ви дослухайте, не можу я...

Марія. Що?

Марта. ... Ви: не дивились ні на що, під всяку негодоньку, і не раз може в одній сорочці зпід тих маминих замків і її ладану виривались, щоб хоч хвилину з коханим десь постояти, не набігали так поки для себе оцеї хвороби через...

Марія. Багато разів я вам уже казала — муж у моїй хворобі не винен.

Марта. Світла моя! — до нього ви вибігали, зза нього губили голову, стежки перед собою... Винен він, тричі винен! А ось тепер...

Марія. Я кохала і кохаю...

Марта. Еге... (Ходить). Еге... (ломить руки). Ви кохали і кохавте... Ви... Кохали і кохавте...

Марія. Ви щось...

Марта. Я зараз... Голова мені тріскається... Але я зараз. (Марія встала). Ви сядьте, сядьте, дорога моя.

Марія. Марто?...

Марта. ...З дому вигнала вас ваша мама, за ваше, як каже вона — „на вигоні вінчане одруження“. Одцуралися „невінчані“ вас люди, пальцями показують... Небо розвалюється над вашою головою...

Марія. Я вас, Марто...

Марта. Але цього мало йому... Ще він, ще...

Марія. (Тривожно). Що-о?

Марта. І вона, Клара... Хе-хе... вірна подруга ваша... І ви теж... Нащо ви їм дозволили в двох у гори йти? (Мовчанка).

Марія. Ха-ха! Оце й усе, дитинко?

Марта. Оце й усе.

Марія. Ха-ха-ха!

Марта. Ви не смійтесь. Я очима свої душі бачу...

Марія. Люба моя... (Пригортає її до себе).

Марта. Я свого з такою, як вона в ва... та він і сам з такою не піде.

Марія. Ха-ха... Славна моя, цілющих крапель для мене дістати вони пішли... (Взяла Марту обома руками за лиця. Дивиться їй у вічі. Тихо). Дитинко, сама ви добре знаєте, що в нас з ним, він для мене, а я для нього — ми все.

Марта. Вона така буря, шкура на ній говорить...

Марія. То... (Кашляє). Нічого то...

Марта. З вами хворюю про це я може й не говорила б, як би це не ви були... За довгі роки мого з вами життя — я ніколи не подумала чимсь одурити вас. А тепер би мала казати вам не те що чую, не те що буде... Не можу! І не знесу! Далеко за море краще мені од такого.

Марія. Нема і не може бути в нас так! Лишайтесь. (Прислухавшись). Коханому своєму скажіть... Ні... По-кличте йдіть його до мене. Я сама з ним поговорю. Настановіть каву... Вони зараз прийдуть. Світла не треба. Чари світанку нехай і далі будуть тут. Щоб як у казці вбачив він мене серед них. Га-га! Ви щасливі і я щаслива. Ще й видужаю тепер. І працюватимем, працюватимем...

Марта. Вам пора відпочити. Хвора ви, од вітру хилитесь.

Марія. Думати я в силі. Ідіть. (Веде її за руку). У двох ходіте. (Ідуть). Вони зараз прийдуть... З найвищих верховин. Зпід самого неба. Воскрешаючих крапель принесуть мені... Ха-ха... О, mein Leben*... (Вийшли. Хвилинка. Роман і Клара. Одягнуті туристами).

Роман. (На порозі Марієного покою. Говорять обов увесь час тихо, майже пошепки). Дрімає ще моя мрія, мій світ, моя радість, моє все...

Клара. Милий мій... (Повисла йому на шиї. Він намагався одірвати її і не може. Ідуть. Їм плутаються ноги. Марія Роман і Клара майже впали на канапу. Марія додибала до крісла Опустилась у нього. Кашляв, глухо, в грудях десь тільки).

*) Das Leben — життя.

Роман. Кларо... Показились ми, повбивати нас треба.

Клара. Цілуй...

Роман. Біля неї ми вже...

Клара. Цілуй... (Тремтить). Життя ж, як н брати з мясом і не запивати його його ж кровю — неме його тоді, нема... Ха-ха... Цілуй! а

Роман. Ти божевільна. (Держить її за руки).

Клара. (Кричить). Цілуй! (Обійми. Цілує). Милий... Коханий... Вгору з тобою я хочу... Щоб ловити там дикі, гривасті вітри і запрягати в хмари їх...

Роман. Кларусю, кохаю я її... Наше з тобою кохання — це одна тільки буря...

Клара. Не дури. Не вірю я більш тобі, як не віриш ти і сам собі.

Роман. (Безпорадно). Кларо, Кларусю...

Клара. Ми не покинемо її...

Роман. Кларо! (Ломить руки). Дитинко... Від нині не можна нам у двох залишатись біля неї. Я з брехні слова їй ще не сказав. А залишимося...

Клара. Ми живі і тільки братимем своє... Гав у життю наловили з тобою ми досить. Не хочу я їх більш. Жити! Жити!... Ха-ха!... Косю!... Вітре... Еоль... Коханий... (Впялася жагучим цілунок Романові в груди).

Роман. (Спалахнув огнем пристрасти). Лиши мене... (Обійми). Кларусю... Лиши... Досить... Здурию я...

Клара. Гу?

Роман. Здурию.

Клара. Від кохання?... Ха-ха... То добре... Здурити від кохання... О-о-о!

Роман. Досить... Кицю... Ну... Ну, кицю моя... Досить, я кажу... (Завмерли в обіймів. Хвиля. Заворушилися. Сидять. Прислухаються. Мовчанка). Не треба так...

Клара. Я кохаю...

Роман. А лишатись тобі біля мене не можна. В останнє на тобі од мене все, що можу я дати...

(Пристрастно цілує її. Марія встала. Іде). І геть. На віки. Не можу я з двома разом...

Клара. А як я від учора вже мати?

Роман. Га?... Ні...

Клара. Серцем я чую...

Роман. Ні-і...

Клара. Чую.

Роман. Що ти?...

Клара. Мати... Від учора...

Роман. Почекай... (Мовчанка. Дивляться одно на одного).

Марія. Willkommen! (Роман і Клара повставали. Ворушаться. Марія обнімає, цілує їх). Милі мої... дорогі... щасливі...

Роман. Ти вже встала?

Марія. Що, коханий?

Роман. Авже ж...

Клара. Так рано?

Марія. Ви обіцяли рівно о півночі...

Роман. Ось... (Дає їй пучок едельвайсів).

Клара. Принесли ми...

Марія. Коханий мій! (Цілує його). Кларо... (Стискає її руку). Дякую.... Едельвайс! (Притиснула до грудей едельвайса).

„Blühst du einsam an des Felsen Brust!*

Einsam! Einsam!“

Роман. Кохана моя...

Марія. O, mein Leben! O, meine Liebe!**)

Роман. Сонечко, не можна тобі хворій...

Марія. О, ні... Я так вас дожидала! І Ось ви є, прийшли. З найвищих верховин, що втекли од мене десь аж за хмари. Всю повноту їхнього життя біля вас я зараз відчуваю, і так мені добре. Кричати од радості хочеться. В танок іти... (Кашляє).

Роман. Дитинко...

Клара. Маріє...

*) Цвієш самотньо на грудях скелі ти.

***) Die Liebe — кохання.

Марія. Це нічого... Га-га... Щасливі мої... Чому ви так пізно прийшли?

Роман. Збились ми трохи з стежки були. Я їй і казав...

Марія. За руку треба тобі її було тримати. (Іде).

Роман. Не ходи сама, впадеш...

Марія. А я ж з ціпком. Та більш і не хвора я. Я сама встала з ліжка, сама одяглася...

Роман. Сама?

Марія. (Кларі). Це найкращі мої шати.

Клара. Як лілея ти в них.

Роман. Едельвайс...

Марія. Еге... Ха-ха...

„Blühst du einsam an des Felsen Brust“...

(Піднесено). Щасливі мої! Дорогі мої!...

Роман. Зіронько, однесу давай тебе я до ліжка.

Марія. (Іде, так неначе від когось утікає). Смерть моя там. Тут я хочу бути. З вами. Од вас так несе життям... На, доторкнись до Клариних рук... Мертвого з столу може ними вона звести. А від них ось... (Цілує, цілує едельвайси). Рідні мої, рідні, дорогі!...

Роман. І знов ти...

Клара. Золота моя...

Марія. Добре мені, добре... Житиму я тепер. І працюватиму, працюватиму. Життя таке коротке, а роботи в йому так багато. З корінням у йому треба повикорчовувати все нелюдське, срамотне. Свобідним і прекрасним, як сонце, щоб воно вже стало, життя наше. І знаєте? — працюватиму я тепер уже без Марти.

Роман. Чому?

Марія. Їде вона од нас.

Роман. Куди?

Марія. За море.

Клара. З ким?

Марія. З своїм коханим.

Роман. Не смів вона од тебе хворої їхати.

Марія. Ее, серденько... вона довгі роки дожидала його.

Клара. А хто він такий?

Марія. Один з тих, що робили розвідки в нас, шахтарь. До вугілля вони вже докопались і їдуть зараз десь за море.

Роман. Не пушу я її.

Марія. Ні, ні... Її воля — належить одній тільки їй.

Роман. Їй. Але...

Марія. Коханий, милий мій, вона всі свої кращі роки просиділа біля мого ліжка. А за що? За що? Що мала вона за це од мене хворої? Поїде вона. До нині свою вину перед нею я тільки глибоко в душі відчувала, а зараз бачу я її в тобі, в Кларі, в стінах, в кутках...

Роман. У тебе праця, твори. І хто ж тобі без неї їх записуватиме? Клара сьогодні од нас поїде. Я маю свою працю...

Марія. Знайдемо когось... Знайдемо коханий. А вплутуватись до її живого життя... не маю я права, не смію. Набрала я й так од неї. А оддавати от не маю чим. А почувати себе винним — тяжко це, коханий. О, як тяжко! Та й на далі... простягати все тільки отак старцем руки, щоб брати... не можу! Їде нехай вона.

Клара. А може її коханий згодився б до вас перейти?

Роман. Поговорю піду я з ним.

Марія. Не треба. Він так любить свою працю, як і ми свою з тобою любимо. Бачить у ній своє визволення, перед прийдешнім поколінням свої заслуги. А в ознаку своєї віри в це, як ударить оscarдами в кам'яну скелю, то червоні іскри сипляться з неї, кров виступає. Не перейде він до нас. Поїде. Говорила я вже з ним. (Ходить). Сама доля її це од нас забірає, Марту. Забірає туди — де їй буде краще. І де вона більш і зробить. У нас, милий, теорія, а там море живого життя. Нехай. Як у ньому плавати — ми її трохи навчили. Поїде вона. Закохана, щаслива. Рада я за неї! О, яка рада!...

Роман. Квітонько, ну не можна ж тобі так піднесено...

Марія. Можна, коханий, можна. Я більш уже не хвора. Ні! Га-га!

Роман. Маріє!

Клара. Голубонько...

Марія. Що мої дорогі, мої славні, щасливі, золоті? Що? Що? Ха-ха!... Не хвора я більш. Це по довгій хворобі я ще тільки сили не маю. Вихожуюсь, видужую... (Держить Романа і Клару за руки, тихо, керваво). О, danke, danke... за все, що ви принесли мені. Вдруге на світ неначе я народилась. Марто! — щаслива моя! І ви...

Роман. Зомлієш ти зараз.

Марія. Я? Ха-ха... Коханий мій, ходім у гори і я тобі отак їх, розсуну, гори, скелі... Добре мені. Вдруге на світ я народилась. Живу, радію... А працюватиму сьогодні... Цілий день... І не в ліжку... і без допомоги... Сама творитиму, записуватиму... (Мент мовчить. Дивиться на Романа і Клару). Кохані мої... (Мовчить). Клара, заглянь, серденько, до кухні. Марта настановила там каву ще, як тільки розвиднятись починало.

Клара. Згоріла вона мабуть уже... (Вийшла).

Марія. Коханий.

Роман. Сонечко.

Марія. Радість, надії мої...

Роман. Маріє!

Марія. Єдиний мій! (Обнялися. Хвилина). Дай, устеньки, очі... цілющих крапель випити з них. (Цілує в уста, в очі його). Вік неначе я тебе не бачила. (Поклала голову йому на груди).

Роман. Клара сьогодні поїде од нас...

Марія. Ходім... (Взяла Романа під руку. Ідуть). Дивись у яку пожежу розгоряється небо. (Дивляться, як сходять сонце).

Роман. День сьогодні прекрасний буде.

Марія. Щастить Марті... Рада я за неї. Сюди ходім... (Ідуть до столу). Річ твою я прочитала. (Дістає з шухляди рукопис). Кінчати цю працю, коханий, треба, як найскорше, негайно. За нею само життя повстане в обо-

рону прав і волі поневолених, зневажених. Забарився ти з цею црацею. І винна я тому...

Роман. Маріє... (Цілує їй руки).

Марія. Я... я, коханий. Хвора, кашляю — вдень, уночі. Зі мною ти більш ніж за працею. В такий час... Іхати тобі од мене десь треба. Слухай...

Роман. Що?

Марія. Ти сказав, що Клара сьогодні поїде од нас...

Роман. Поїде.

Марія. Гаразд... З нею поїдеш і ти.

Роман. ...?!

Марія. Рукопис, дитинко, оцей живий огонь твоєї правди, тримай отут (ховає йому до пазухи рукопис), біля серця... (Мовчить, дивиться на нього). Милий мій...

Роман. Маріє?..

Марія. Далі так у нас не буде. Намучився ти зі мною...

Роман. Я?

Марія. Ти, мов кохання, душі моєї душа...

Роман. Дитинко...

Марія. Не буде так далі. Не мучитиму я вас більш і хвилини. Ідїть, на віки. Я не знала, що я од вас обох тільки брала...

Роман. Ні з ким і нікуди не піду я од тебе.

Марія. Коханий, милий мій — не можу я більш мучити свою радість, умру... А в мене ж так багато праці. І в тебе... Ідїть. Обом добре нехай вам буде. Я дуже рада, що нам само життя допомогло глянути в очі його правди. Тепер розійтись, попрощатися ще нам...

Роман. Я з нею тільки, як з твоєю найближчою подругою...

Марія. (Взяла його за руки). Світлий мій! — з вірою в огонь твоєї правди — я вмерти хочу. І не кажи... неправди... не вбивай у мені цим моєї віри в тебе, у ній мов дотліваюче життя... Вільним, дужим будь. Умри таким... Гордим краси волі свого духа. Не погоріти, щоб нам обом від сорому за тебе... Отам в кутку, в кріслі

я сиділа... (Взяла Романа за руку). Матір'ю вона буде...
«Роман безсило опустився на канапу. Марія гладить йому волосся).
Рада я за тебе...

Роман. Я не хотів її і вона зараз поїде геть.

Марія. І ти.

Роман. Я ні. (Встав).

Марія. Поїдеш.

Роман. Маріє!

Марія. Романе! (Мовчать. Дивляться одно на одного).
Марті я не лягла каменем на її шляху, а тоб на твоєму...
Иди. Так багато сил, щоб викраювати пасмо за пасмом з мого найдорогшого, з мого кохання — не маю я.
(До слів її уплітається тихий кашель). Сказати тобі добраніч не зможу я, поцілувати... І ти, такий правдивий мій,
— зможеш хіба цілувати мене так, як цілував ти вчора,
як усі роки? (Мовчака. Роман рушив десь іти, йому, як не його теліпаються руки).
Тим, що я визволю тебе од себе хворої...

Роман. Добре... мужом твоїм бути я більш не смію, але...

Марія. Що?

Роман. Тебе покинути? З ким? На кого?

Марія. Тут не без людей. Збірайся... Винеси йди мені свою валіску.

Роман. Кохаю я тебе...

Марія. І я. Світ з тобою хотілось перейти...

Клара. (Входить). Згорів і кофейник.

Марія. Згорів?

Клара. Другий я постановила.

Марія. Дивіться, як багато новий день радости несе.

Клара. Еге.

Марія. Ти їдеш сьогодні од нас?

Клара. Ні.

Роман. Ти поїдеш.

Марія. У двох з Романом. На віки... Огам я, Клара, була, як ви отут на канапі...

Роман. Збірайся... Гори про те можуть сказати, що я з тобою в них іти хотів тільки по віхах, стежками...

Марія. Романе... Кларо... Чепляйтесь за поли чужого щастя, старцем заглядати до його рук... не можу я... не можу! І ви... Самих себе пошануйте, свої божання, волю, красу свого духа, кохання... Не видавлював, щоб наш власний сором за самих себе очей нам. Збірайтесь. Ідіть...

Роман. (Роспучливо). Маріє... я хоч безнадійним покаєнням застряну отут десь у кутку, доглянути щоб тебе...

Марія. Люди, як почують, що я одна осталась...

Роман. (Кларі). Не стій... Adieu, A d i e u!

Марія. Кларо...

Клара. Я давно його покохала...

Марія. Отож...

Клара. І так ми з ним намучились...

Роман. Я не мучився, мені добре було!

Клара. Не кричи, життя не перекричиш... І благословила мого до нього кохання — сама смерть.

Марія. Збірайтесь. Ідіть. Отак, як стоїте, зараз. Це я перенести вдужаю. А залишитесь... Кларо, кохаю я його, кохаю...

Роман. І я...

Марія. І Клара... (Іде). Збірайтесь... (Зупинилась). Гідними самих себе будьмо...

Роман. Маріє...

Клара. Змучений мій...

Марія. Багато річей набирати я вам не ражу... Твір твій... Тут він у тебе, біля серця. Бережи його... (До сонця). Га-га! Сонечко мого! Сонечко!... Дивіться, як воно запалює своїм творчим огнем... свободний день... серце... душу... віру в ній у наше Світле Завтра... Де більш не замикатимуть уже нас під три замки од наших чистих бажань...

Роман. (Ломить руки). І в твоїй хворобі я...

Марія. О, ні... Ні, ні... В моїй хворобі мати моя тільки винна... З її ладаном, хрестами, Богом... З усіма тами її істинами, що пережили самих себе і стали загальним злом. Ти ні... Винеси йди свою валіску мені.

Роман. (Рівно). Я тільки з цих покоїв піду од тебе, до сусідньої десь долини.

Марія. (Стомлено, хворо). Для чого? Аби ти щодня міг приходити до мене на муки? Не зможу я, свідомо вже мучити... свою радість, кохання. (Тихо). О-о, кров у мені холоне від гадки одніє про це. Не буде, не може так бути. Попрощатись сьогодні ми мусимо на завжди. (Взяла Романа і Клару за руки). Давно я відчувала, що в нас було не так, як нам здавалось. Вірити чомусь тільки не хотіла я в це. А тепер, коли обізвалось само життя... Раною виступило мені на всі груди мов відчуження нашого негаразду і огнем палить... О, як палить... (Замовкла. Кашляє).

Роман. До ліжка...

Марія. Почекай... (Поникла головою. Держиться за руки Романа і Клари. По хвилинці підводить голову). Прощайте... (Цілує Романа і Клару).

Роман. ...З дерев листя не забаром почне обсипатись... Осінь прийде, плакатиме в тебе день і ніч під вікнами...

Марія. Я працюватиму... (З безсилою роспукою). Працюватиму, працюватиму! І не одна я буду. Замість Марти когось же візьму я до себе. А дерева... дивіться які вони ще зелені... Ге-ге!... Романе... Або то я вже сама когось попросю...

Роман. Що?

Марія. Підперти яюсь березку оту... Вона на такій белебені... до самого долу вітри її нагинають... Кларо, отой під нею ослончик, то ми в двох з Романом робили його...

Роман. Еге...

Марія. Милій мій! Ослончик мій! Березко моя! Щаслива наша!... Дорога! Рідна! В осінні довгі вечори виходитиму я до неї і вона мені розказуватиме, розказуватиме... А знав ж вона, Романе... О-о, Ха-ха... Добре мені буде з нею...

Марта. (Входить. З вуаликом річей у руках). Всіх своїх річей я не беру. Нема коли мені з ними. А з милим, кажуть, в одній сорочці на край світа можна...

Роман. Кого ви кидаєте?

Марта. Коханий мій сказав таке мені зараз... од золотого щастя таке можна тільки почути.

Марія. Добре нехай вам буде. (Цілує Марту).

Марта. На конях мене вже дожидають...

Роман. За рідну ви в нас були... А хто без вас помагатиме їй?

Марта. Зараз я говорила про це з Трудою...

Марія. Що ж вона?

Марта. Згожувється.

Марія. От і гаразд. З нею добре мені буде... Ну, шаслива моя... (Взяла Марту за лиця. Дивиться їй у вічі. Хвилинка. Цілує її).

Марта. Сестро, матусенько...

Марія. Проведу ходімте я вас трохи...

Клара. Ви це вперше за море?

Марта. (Клярі.) В нього таке золоте серце, що він без мене не то вночі, а вдень не піде лазити по горах...

Марія. Ходімте...

Марта. (Романові). А хворої на ласку самого неба не довірять він мені... (Марії). Сьогодні прийдуть рахуватися. Сто двадцять корон я вже заплатила. А набрано є так: чотири кіло масла, сімнадцять літер молока...

Марія. Я расплатюся.

Марта. Ключі від усього в третій шухляді... (Далеко в долині — „Галол“). Мене це гукають... Простіть — все, все... Матінкою були ви для мене. До смерти я вас не забуду...

Марія. Напишіть, як доїдете... (На порозі — обіймаються, цілуються, тихо плачуть. В долині — „Г-о-о-о-п, г-о-о-о-п!“ Марта побігла. Роман ходить, не знає де йому подітись. Клара стоїть. Марія на порозі, дивиться вслід Марти, легенько змахує сльозу. Хвилинка. Чути, як ті, що на Марту дожидали — погуркотіли, поїхали. Марія іде до Клари).

Клара. Маріє, залишимося ми з Романом...

Марія. Кохаю я його... (Зупиналась). Кохаю, Кларо... А давати йому радість кохання... хвора я. З тобою нехай щасливий він буде. Ви живі і взяли од життя те, чого брати зі мною від нього... (Показує Кларі на Романа). Мучила я його тільки, коханого мого...

Роман. А-а-а... (Притулився до стіни).

Марія. Романе... Мати вона вже, твої дитини:и мати... Дитини, якої ти так хотів усе... А я... (Бере Романа і Клару за руки, веде їх). Щасливі будьте.. (Губить сили).

Клара. Світла моя...

Роман. Марів...

Марія. (Безсило). Ідіть... (Непритомно опустилась на канапу).

Роман. Я піду... (Марія опустила на руки голову. Мовчанка. Дзвінки товару, далеко в голах, давенять, ледви чутно, з хвилею ближчають).

Марія. Принеси валіску йди, в твоїй кімнаті вона десь. (Роман вийшов. Клара перебірає в своїй коробці річі). Кларо, уважай на нього, він така дитина... (Підходить до неї).

Клара. Я пилинці не дам на нього впасти.

Марія. Дуже не обережний він і з волею своєю.

Клара. Ми вільними будемо.

Марія. Це перше, Кларо. У волі всі наші вищі цінности, вона душа і серце краси нашого духа. Де воля — там і життя, де нема її — нема там і його.

Клара. Оцю мантильку я покину в тебе.

Марія. Нащо? Ні, ти бери її. Ще (взяла Клару за руку). — дивись за його здоровлям, не давай йому босими ногами на холодний діл ставати, не простудився щоб він.

Клара. Маріє...

Марія. Що?

Клара. Остается нехай може він з тобою...

Марія. О, ні! Ні, ні!... (Кашляє). Що я дам йому? Що робитимеш ти? Він що робитиме без тебе, зі мною?... Гало! Гало! Романе!... На сон грядущий любуть він, щоб отак його... (Цілує Клару в очі. Дивиться на неї). Не забудеш?

Клара. Ні. (Обнялися. Хвилянка).

Марія. Ну...

Клара. Живому сердцю, Маріє, не закажеш.

Марія. Я знаю... Кінчай з своїми річачи.

Клара. Вже я...

Роман. (Входить, з валіскою в руці).

Марія. Розчени мені її. (Роман розчиняє валіску. Марія переглядає в ній річі). Так... Чого бракуватиме, то десь у дорозі дістанете. (Дає Романові валіску).

Роман. Маріє...

Марія. (Мент дивиться на Романа, як на чужого. Обняла, цілує його). Ну... Бери за руку його, Клара...

Роман. (Роспучливо). Не піду я од тебе...

Марія. (Держить Романа і Клара за руки. Від болю душі заплющила очі, тихо). Мені тіло моє так болить, що до нього доторкнутись не можна. А ти... по душі, по ранах її серця... (ворушить пальцями), от а к, кощавими пальцями зневаги... (Тяжко дише). Найслабшим повієм думок її, зневаги — не можна зараз доторкатись до моєї душі, до ран на її серці. Болить це, відбирає сили дихати... (Механично зєднює руки Романа і Клари. Роман тиче їй до рук едельвайси). Ідїть... (Веде їх. Зупинилась. Роман і Клара на порозі). Діти мої... навпростець іти я вам не ражу.

Клара. Ми долиною...

Марія. До того гомінкого водоспаду. А по за ним візьмете через гори...

Клара. А кава знов згорить?

Марія. Ні. Я зараз піду подивлюся... Напишіть, як дорогу перебудете...

Клара. Adieu...

Марія. Adieu... (Роман і Клара вийшли. Марія іде за ними). Твір свій, Романо, як закінчиш, то не забарись прислати мені його... (Вийшла. Довга мовчанка. Дзвінки товару. До них вплітається з сопілки пастуха — „Die Alpenkönigin — heißt Edelweiß“. Марія — входить, іде до вікна. Дивиться в нього. Скорбно). Meine Liebe! (Іде). Mein Leben! (Зупинилась, коротко). Mein Tod*... (Впустила з руки едельвайси. Стоїть. Дзвінки. Сопілка. Сонце. Веселі, радісні згуки життя. Марія рушила йти, вперед десь, гукає) — Г а л о...

*) Der Tod — смерть.

